

EMNİYET TEŞKİLATINDA GÖREV YAPAN ENGELLİ ve ENGELLİ YAKINI BULUNAN KAMU PERSONELİN HAKLARI

KAPSAMLI BİLGİLENDİRME REHBERİ

Hazırlayan: Emniyet Teşkilatı Sendikası - Alptekin KIZIKLI (Genel Sekreter)

2026 Mayıs.

Bu makede yer alan yazı, fotoğraf ve sair içeriklerin, bireysel kullanım dışında izin alınmadan kısmen ya da tamamen kopyalanması, çoğaltılması, kullanılması, yayınlanması ve dağıtılması kesinlikle yasaktır. Bu yasağa uymayanlar hakkında 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca yasal işlem yapılacaktır. Yazının tüm hakları saklıdır.

İÇİNDEKİLER

Bu rehber altı bölümden oluşmaktadır. Her bölüm bağımsız okunabilir; ancak hak takibinin doğru yapılabilmesi için ikinci bölümün (Engelli Kimlik Kartı) ve dördüncü bölümün (Yol Haritası) sıralı okunması tavsiye olunur. Aşağıdaki başlıklara tıklanarak ilgili bölüme doğrudan ulaşılabilir.

GİRİŞ Neden Böyle Bir Rehber?

I. KONUYA İLİŞKİN TÜM MEVZUATIN LİSTESİ

- A) Anayasal ve Uluslararası Düzenlemeler
- B) Temel Kanunlar (5378, 657, 5510, GVK, MTV, ÖTV vd.)
- C) Yönetmelikler (EHS Yönetmeliği, EKPS Yönetmeliği vd.)
- D) Tebliğ ve Genelgeler

II. ENGELLİ KİMLİK KARTI - HÜKÜMLERİ VE YETERLİLİĞİ

- Hukuki dayanağı, kimlere verilir, refakatli kart
- Nasıl alınır (adım adım)
- Kartın hukuki niteliği - rapor yerine geçer mi?
- Sağladığı haklar ve yeterli olmadığı işlemler

III. ENGELLİ KAMU PERSONELİNİN HAKLARI - MADDE MADDE

- A) Çalışma hayatı (gece nöbeti, fazla mesai, tayin, izinler)
- B) Mali haklar (vergi indirimi, MTV, ÖTV, emlak, KDV)
- C) Emeklilik ve sosyal güvenlik (erken/malulen emeklilik)
- D) Diğer sosyal haklar (lojman, seyahat, sağlık)

IV. HAKLARDAN YARARLANMA YOL HARİTASI - ADIM ADIM

1. Sağlık kurulu raporunun alınması
2. Engelli kimlik kartı başvurusu
3. Kuruma resmî dilekçe (hak türüne göre örnekler)
4. Takip ve red halinde dava süreçleri

V. KURUMLARIN UYMASI GEREKEN İŞ VE İŞLEMLER

- Birim amirlerinin yükümlülükleri
- Engelli kimlik kartının kurum nezdinde yeterliliği
- Süre kuralları

VI. SENDİKAMIZIN TUTUMU VE ÜYELERİMİZE NOTLAR

NEDEN BÖYLE BİR REHBER?

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yaklaşık 13.000 sivil personel görev yapmaktadır. Bu personelimizin önemli bir kısmı engellilik durumuna sahiptir, bir kısmı ise eşi, çocuğu, anne-babası veya kardeşi engelli olduğu için özel ihtiyaçlarla muhatap olmaktadır.

Sahada karşılaştığımız tablo şudur: Mevzuat, engelli kamu personeline yıllar içinde geniş ve değerli haklar tanımıştır. Ancak bu hakların önemli bir bölümü, ya bilinmediği için ya da idari amirlerin uygulamadaki bilgi eksikliği nedeniyle kâğıt üzerinde kalmaktadır. Üyelerimizden gelen başvuruların büyük çoğunluğu, aslında mevzuatın açık biçimde tanıdığı bir hakkın kullanılmaması üzerinedir.

Bu rehber, bütün engelli mevzuatını derleyip, Emniyet Genel Müdürlüğü uygulamaları perspektifinden yorumlayarak; engelli personelin ve engelli yakını bulunan personelin haklarını adım adım anlatma amacını taşımaktadır. Hiçbir hukuki bilgisi olmayan bir üyemizin dahi rahatlıkla anlayabileceği sadelikte hazırlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: KONUYA İLİŞKİN TÜM MEVZUATIN LİSTESİ

Engelli kamu personelinin hak ve hizmetlerini düzenleyen başlıca mevzuat aşağıda topluca sunulmuştur. Bir hakkı talep ederken hangi düzenlemeye dayandığınızı bilmeniz, başvurularınızın kabul görmesinde belirleyicidir.

A) Anayasal ve Uluslararası Düzenlemeler

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası - Madde 10:** Kanun önünde eşitlik ilkesi. Engelliler için Devlet'in pozitif ayrımcılık yapması, bu maddenin tabii sonucudur. Engellilere tanınan ayrıcalıklı düzenlemeler eşitliğin ihlali değil, fiilî eşitliğin tesisi içindir.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası - Madde 49 ve 50:** Çalışma hakkı ve çalışma şartlarının düzenlenmesi.
- Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi:** Türkiye'nin 2009'da onayladığı bu sözleşme iç hukukumuzun bir parçasıdır.

B) Temel Kanunlar

- 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun (07.07.2005):** Engelli haklarının çatı kanunudur. Tanımlar, ayrımcılık yasağı, istihdam, erişilebilirlik ve eğitim hükümlerini içerir.
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu:** Engelli memurlara yönelik özel hükümler bu Kanunda yer alır:
 - Madde 53:** Yüzde 3 engelli personel istihdam zorunluluğu.
 - Madde 72:** Engelli memurun veya engelli yakını bulunan memurun yer değiştirme hakkı (5. fıkra).
 - Madde 100:** Engelli memurlar için günlük çalışma saatlerinin esnek belirlenmesi.
 - Madde 101:** Engelli memurlara isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası verilemeyeceği.
 - Ek Madde 39:** Engelli yakını bulunan memurun eğitim-öğretim mahalline atanma hakkı.
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu:** Engelli memurun erken emeklilik şartları (Madde 28 ve Geçici Madde 4).
- 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu:** 1 Ekim 2008 öncesi göreve başlamış memurların emeklilik rejimini düzenleyen kanun (geçici hükümlerle uygulanmaktadır).
- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu - Madde 31:** Engellilik indirimi (vergi indirimi).
- 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu:** Yüzde 90 ve üzeri engellilere MTV muafiyeti.
- 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu - Madde 8:** 200 m²'nin altındaki tek konutta emlak vergisi muafiyeti.
- 4760 sayılı ÖTV Kanunu - Madde 7:** Engelli aracı ÖTV istisnası.
- 3065 sayılı KDV Kanunu - Madde 17:** Engelliler için üretilmiş araç-gereçlerde KDV muafiyeti.

13. **4458 sayılı Gümrük Kanunu - Madde 167/12-a:** Engelli kullanımına mahsus eşyalarda gümrük vergisi muafiyeti.
14. **6495 sayılı Kanun:** Engellilerin ücretsiz/indirimli seyahat hakkı (4736 sayılı Kanunda değişiklik).

C) Yönetmelikler

15. **Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik - Ek Madde 3:** Engelli memurun ve engelli yakını bulunan memurun yer değiştirme hakkının kısıtlayıcı hükümlere tabi olmaksızın karşılanması.
16. **Engelli Bireylere Kimlik Kartı Verilmesine ve Ulusal Engelli Veri Sistemi Oluşturulmasına Dair Yönetmelik** (12.05.2023): Engelli kimlik kartının verilme usul ve esasları.
17. **Erişkinler İçin Engellilik Sağlık Kurulu Raporu Hakkında Yönetmelik** (20.02.2019, R.G. 30692).
18. **Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik (ÇÖZGER).**
19. **Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik** (07.02.2014).
20. **Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensupları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği (92/3393):** Emniyet hizmetleri sınıfı için özel atama esasları. Engelli yakını bulunan personele yönelik ikinci bölge muafiyetleri bu yönetmelikte düzenlenmiştir.
21. **Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği.**

D) Tebliğler ve Genelgeler

22. **Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 222):** Engellilik indirimi uygulama esasları.
23. **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Genelgeleri:** 10-16 Mayıs Engelliler Haftası ve 3 Aralık Dünya Engelliler Gününde kamuda görev yapan engellilerin idari izinli sayılması.
24. **Bakanlık 2010-21 Egm 210-15 Sayılı Genelge Özürlü Yakını Olan Personelin Durumu Konulu Genelge**
25. **İçişleri Bakanlığı 2016/1 Sayılı Genelge, Emniyet Genel Müdürlüğü 2016/4 sayılı Özürü Yakını Olan Personelin Durumu konulu Genelgesi**

Sendika Notu: Yukarıdaki listedeki mevzuatın güncel metinleri için en güvenilir kaynak www.mevzuat.gov.tr adresidir. Üyelerimiz, başvurularında ilgili madde numaralarını mutlaka anmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM: ENGELLİ KİMLİK KARTI - NEDİR, NE İŞE YARAR, HÜKÜMLERİ NEDİR?

Engelli Kimlik Kartının Hukuki Dayanağı

Engelli Kimlik Kartı, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile Engelli Bireylere Kimlik Kartı Verilmesine ve Ulusal Engelli Veri Sistemi Oluşturulmasına Dair Yönetmelik (12.05.2023) çerçevesinde düzenlenmiştir.

Kimlere Verilir?

- Yetişkinler için:** Yetkili hastanelerden alınmış engelli sağlık kurulu raporunda engel oranı en az yüzde 40 olan bireyler.
- Çocuklar için:** ÇÖZGER raporunda 2. kategori ve üzerinde özel gereksinim düzeyleri yazılı olanlar.
- Mavi kart sahibi** Türk vatandaşları için de kart düzenlenebilir.

Refakatli Kimlik Kartı

Yetişkinler için "ağır engelli" ya da "tam bağımlı engelli" ibareli rapor bulunması; çocuklar için ise ÇÖZGER raporunda "çok ileri düzeyde özel gereksinim var", "belirgin düzeyde özel gereksinim var" veya "özel koşul gereksinimi var" ibaresinin bulunması halinde refakatli kimlik kartı düzenlenir. Bu kart, bir refakatçinin de aynı haklardan yararlanmasına olanak sağlar.

Nasıl Alınır? (Adım Adım)

- Engelli sağlık kurulu raporu alınır:** Sağlık Bakanlığınca yetkilendirilmiş tam teşekküllü devlet veya üniversite hastanelerinden.
- Başvuru yapılır:** İllerde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne; ilçelerde Sosyal Hizmet Merkezlerine veya e-Devlet üzerinden.
- Kart teslim alınır:** Kart, başvuru sahibinin MERNİS adresine veya beyan edeceği adrese iadeli taahhütlü posta ile gönderilebilir. e-Devlet üzerinden başvuru yapılmışsa en yakın sosyal hizmet merkezinden de teslim alınabilir.

Engelli Kimlik Kartının HUKUKİ NİTELİĞİ - Burayı Dikkatle Okuyunuz

Engelli kimlik kartının hukuki niteliğine ilişkin iki temel husus vardır ve uygulamada sıkça karıştırılmaktadır:

Birinci husus: Engelli kimlik kartı, **engelli sağlık kurulu raporunun yerine geçmez**. Sağlık kurulu raporu, kişinin engellilik durumunu tıbbi ve hukuki olarak ortaya koyan asıl belgedir. Kimlik kartı ise bu raporun varlığını ve raporda belirtilen engel oranını/durumunu kanıtlayan, daha pratik ve taşınabilir bir resmi belgedir.

İkinci husus: Engelli kimlik kartı, **engelli sağlık kurulu raporunun gerekli olduğu hak ve hizmetlerden yararlanmada yeterli bir belge olarak kabul edilir.** Bunun anlamı şudur: Bir hakkın talep edilmesinde mevzuat sağlık kurulu raporu istiyorsa, kişinin elinde geçerli bir engelli kimlik kartı varsa idarenin bu kartı kabul etmesi esastır. Çünkü kart, zaten geçerli bir sağlık kurulu raporuna dayanılarak düzenlenmiştir.

Önemli: Bazı işlemlerde (ÖTV istisnası, ücretsiz araç tahsisi, ÇÖZGER'e dayalı çocuk hakları gibi) sağlık kurulu raporunun aslı istenebilir. Bu istisnai durumlar dışında, kimlik kartı genel kural olarak yeterlidir.

Engelli Kimlik Kartının Sağladığı Haklar (Toplu Liste)

- Belediye otobüsleri, raylı sistemler (Marmaray, tramvay, metro), şehir içi deniz yolları seferlerinde ücretsiz seyahat.
- TCDD'nin tüm trenlerinde (YHT dâhil) ücretsiz seyahat.
- Şehirlerarası otobüslerde indirimli seyahat.
- THY iç ve dış hat uçuşlarında yüzde 20 indirim.
- Müzeler, ören yerleri, milli parklar, tabiat parklarına ücretsiz giriş.
- Devlet Tiyatroları'na ücretsiz, Şehir Tiyatroları'na indirimli giriş.
- KYK (Yurt-Kur) yurt ve burs başvurularında öncelik.
- TOKİ başvurularında kontenjan ve öncelik.
- Havalimanı otoparklarında belirli süreyle ücretsiz kullanım.
- Belediyelerin sunduğu yerel destekler (su tarifesi indirimi vb.).

Engelli Kimlik Kartı NEREDE YETERLİ DEĞİLDİR?

- **Erken emeklilik:** SGK sağlık kurulu değerlendirmesi ayrıca gereklidir.
- **Vergi indirimi:** Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesindeki Merkez Sağlık Kurulu değerlendirmesi yapılır.
- **Yurt dışından alınan kimlik kartı:** Apostil ve tercüme şartlarını taşısa dahi bazı hak ve hizmetlerden yararlanmak için Türkiye'den ayrıca sağlık kurulu raporu alınması gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ENGELLİ KAMU PERSONELİNİN HAKLARININ MADDE MADDE DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde haklar; çalışma hayatı, mali haklar, emeklilik ve sosyal güvenlik ve diğer sosyal haklar olmak üzere dört ana başlık altında, EGM personelinin özelinde ele alınmıştır.

A) ÇALIŞMA HAYATINA İLİŞKİN HAKLAR

1. Gece Nöbeti ve Gece Vardiyası Yapmama Hakkı

Yasal Dayanak: 657 sayılı Kanun Madde 101.

Hüküm: Engelli memurlara isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez. Bu hak mutlak niteliktedir; hizmet ihtiyacı gerekçesiyle aşılamaz.

Devlet Personel Başkanlığının 08.02.2016 tarih ve 819 sayılı görüşü uyarınca gece dilimi olarak 20:00 ile 06:00 arası kabul edilmektedir. Bu saatler arasında engelli personele, isteği olmaksızın, nöbet veya vardiya yazılamaz.

EGM perspektifi: Karakol, hudut kapısı, havalimanı, terminal, KOM, Asayiş gibi 24 saat hizmet veren birimlerde görev yapan engelli sivil personele bu hüküm doğrudan uygulanır. Birim amirlerinin "personel azlığı" veya "hizmet zorunluluğu" gerekçesiyle bu yasağa istisna getirme yetkileri yoktur. Aksi uygulamalar idare mahkemesinde iptal davasına konudur.

2. Fazla Mesai Yaptırılmama Hakkı

Yasal Dayanak: 657 sayılı Kanun çerçevesinde ve DPB görüşleri.

Hüküm: Engelli memura kendi isteği dışında fazla mesai hizmeti yaptırılamaz. Engellilik durumunun fazla çalışmaya uygun olmadığını gösterir doktor raporu varsa, bu durum amir tarafından mutlaka göz önünde tutulur.

3. Esnek Çalışma Saatleri Hakkı

Yasal Dayanak: 657 sayılı Kanun Madde 100 (6111 sayılı Kanunla eklenen fıkra).

Hüküm: Engelli memurlar için günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile öğle dinlenme süreleri, merkezde üst yönetici, taşrada mülki amirlerce farklı belirlenebilir. Belirleme yapılırken; engel durumu, hizmet gerekleri, iklim ve ulaşım şartları göz önünde bulundurulur.

Örnek uygulama: Görme engelli, az gören, gece körlüğü olan veya yürüme engelli memurlar; özellikle kış aylarında mesai bitiminin akşam karanlığına denk geldiği dönemlerde mesai başlangıç ve bitiş saatlerinin makul biçimde düzenlenmesini talep edebilirler.

4. Çalışma Yerinin ve Yardımcı Araç-Gerecin Erişilebilir Olması Hakkı

Yasal Dayanak: Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik Madde 16; 5378 sayılı Kanun.

Kamu kurum ve kuruluşları; çalışma yerlerini ve eklentilerini engelli personelin erişebilirliğine uygun hale getirmek, görevin gereği işleri yapabilmeleri için engel durumuna göre yardımcı ve destekleyici araç-gereçleri temin etmek zorundadır. Engelli memur, engelliliğini artırıcı ve ek engel getirici işlerde çalıştırılmaz.

EGM perspektifi: Görme engelli bir memur için ekran okuyucu yazılım, az gören memur için büyüteç ve büyütülmüş ekran; işitme engelli memur için yazılı iletişim kanalları; ortopedik engelli memur için engelli rampası ve uygun mobilya - bunların hepsi kurumun yükümlülüğüdür ve memurun talep etme hakkı doğal hakkıdır.

5. Engellilik Durumundan Kaynaklanan Yer Değiştirme (Tayin) Hakkı

Yasal Dayanak: 657 sayılı Kanun Madde 72/5 (6518 sayılı Kanunla eklenen fıkra) ve Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik Ek Madde 3.

Sağlık kurulu raporunda en az yüzde 40 oranında engelli olduğu belirtilen memurlar ile ağır engelli raporlu eşi veya bakmakla yükümlü olduğu birinci derece kan hısımları bulunan memurlar; engellilik durumundan kaynaklanan gerekçelere dayalı olarak yer değiştirme talebinde bulunabilir. Bu kapsamdaki talepler, yönetmeliğin kısıtlayıcı hükümlerine tabi olmaksızın, kurumun kadro imkânları ve teşkilat yapıları dikkate alınarak karşılanır.

Çok önemli bir Danıştay kararı: Danıştay 16. Dairesinin 02.07.2015 tarihli kararı ile Yönetmelik Ek Madde 3'te yer alan "bir defadan fazla" ibaresinin yürürlüğü durdurulmuş; Danıştay 2. Dairesinin 21.03.2018 tarihli E:2016/9697, K:2018/1891 sayılı kararı ile bu ibare iptal edilmiştir. Yani engelli memur, bu haktan birden fazla kez yararlanabilir.

Bir ek güvence: Engellilik durumu devam ettiği sürece, kurumlar memurun isteği dışında görev yerini değiştiremez.

EGM perspektifi - bu nokta çok kritiktir: Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensupları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği (92/3393), polis memurları için ikinci bölge muafiyetleri arasında "özel gereksinim kodu (3) veya (4) olan birden fazla engelli bireyi bulunanlar"ı saymaktadır. Ancak yönetmelikte birim atamalarına ilişkin engel durumuna bağlı genel düzenleme, özellikle EGM bünyesinde görev yapan Genel İdari Hizmetler, Teknik Hizmetler, Sağlık Hizmetleri, Yardımcı Hizmetler ve Avukatlık Hizmetleri sınıflarındaki sivil personel için 657 sayılı Kanun ve Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik uyarınca yürütülmek zorundadır.

6. Yıllık İzin ve Diğer İzinlerde Öncelik

Yıllık izin kullanımında engelli memurlara öncelik tanınır. Hastalık izni, refakat izni ve raporlu izin süreleri, engellilik durumunun gerektirdiği hallerde esnek değerlendirilir.

7. Engelliler Haftası ve Dünya Engelliler Günü'nde İdari İzin

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı genelgesi uyarınca: 10-16 Mayıs Engelliler Haftası'nın ilk günü ve 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde, kamuda görev yapan tüm engelli personel idari izinli sayılır.

Ancak Emniyet Genel Müdürlüğünde görev yapan iş bilmez bir takım personel şube ve büro görevlileri tarafından bu izinlerin kullanımı için personelin engelli kadrosunda istihdam edilmiş olması gerektiği yönünde şifahi söylemler ile bu hakkın kullanımı engellenmektedir. Halbuki 2002/58 sayılı Özürlülerle İlgili Başbakanlık genelgesi 5. maddesinde "... Özürlü Kimlik Kartı, özürülere tanınan hak ve hizmetlerden yararlanılması için yeterli ve geçerli bir belgedir. ..." denerek engelli kimlik kartının engellilere tanınan hak ve hizmetler için geçerli bir belge olduğu tasdik edilmiştir. Bu kapsamda hak kullanımını engelleyen personel ve yetkililer hakkında tarafımıza ulaşmanız halinde gerekli işlemler yapılacaktır. Ayrıca Engelli kadrosunda istihdam edilmek istediğinize dair dilekçeyi de kurumunuza verebilirsiniz. Buraya tıklayarak örnek dilekçe ulaşabilirsiniz.

Ek bilgi: Olumsuz hava koşulları nedeniyle valiliklerce okulların tatil edilmesi halinde, aynı bölgedeki kamu görevlisi engelliler - ayrıca bir talimata veya talebe gerek kalmaksızın - belirlenen tatil süresince idari izinli sayılır.

8. Engelli Yakını Bulunan Memurun Atanma Hakkı (657 Ek Madde 39)

Hayatını başkasının yardım veya bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede engelli olduğu sağlık kurulu raporu ile tespit edilen eş, çocuk veya kardeşi olan memurun; bu yakınının memuriyet mahalli dışında resmî veya özel eğitim ve öğretim kurumlarında eğitim alacağı özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından belgelendirilirse; memurun talebi üzerine, ilgili il veya ilçe sınırları içinde, kurumunda bulunan durumuna uygun boş bir kadroya ataması yapılır.

B) MALİ HAKLAR

9. Gelir Vergisi İndirimi (Engellilik İndirimi)

Yasal Dayanak: 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu Madde 31; 222 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği.

Engelli memurun aylık gelir vergisi matrahından, derece sınıflandırmasına göre belirli tutarlar indirilir:

Derece	Çalışma Gücü Kaybı	Tanım
1. Derece	En az %80 kayıp	Birinci derece engelli
2. Derece	En az %60 kayıp	İkinci derece engelli
3. Derece	En az %40 kayıp	Üçüncü derece engelli

İndirim tutarları her yıl Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından güncellenir. 2026 yılı için tutarlar, Resmî Gazete'de yayımlanan 332 Seri Nolu Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği'nde belirtilmiştir.

Başvuru: Memur, çalıştığı kuruma (EGM personeli için Personel Dairesi Başkanlığı) dilekçe ile başvurur. Sağlık kurulu raporu Gelir İdaresi Başkanlığı Merkez Sağlık Kurulu'na gönderilir. Olumlu cevap üzerine indirim her ay maaş bordrosunda otomatik uygulanır.

Çok önemli uyarı: Kurumlar veya işverenler, bireysel başvuru olmadan engelli çalışan yararına vergi indirimi uygulayamaz. Aksi halde Maliye Bakanlığı tespit ettiğinde yararlanılan tutar yasal faiziyle birlikte çalışandan istenir. Başvuru, personelin kendi sorumluluğundadır.

10. Bakmakla Yükümlü Olduğu Engelli Yakını İçin de Vergi İndirimi

Engelli olmasa bile, bakmakla yükümlü olduğu engelli yakını bulunan personel de aynı vergi indiriminden yararlanır. Eş, çocuk, anne-baba ve mahkeme kararı ile vasi tayin edilen kardeş bu kapsamdadır.

11. Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) Muafiyeti

Yasal Dayanak: 197 sayılı MTV Kanunu.

Yüzde 90 ve üzeri engellilik oranına sahip olanlar, sahip oldukları taşıtlar için MTV'den tamamen muaftır.

12. ÖTV İstisnası (Engelli Aracı)

Yasal Dayanak: 4760 sayılı ÖTV Kanunu Madde 7.

Engel oranı yüzde 90 ve üzerinde olan yetişkin engelliler ile ÇÖZGER raporunda "Özel Koşul Gereklinimi Vardır (ÖKGV)" ibaresi bulunan 18 yaş altı engelliler; belirli motor silindir hacmi ve değer şartlarını taşıyan taşıt alımlarında ÖTV'den istisnadır.

13. Emlak Vergisi Muafiyeti

Yasal Dayanak: 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu Madde 8.

Engellinin sahip olduğu, oturma alanı 200 m²'yi geçmeyen tek konut için emlak vergisi alınmaz.

14. KDV ve Gümrük Vergisi Muafiyetleri

- **3065 sayılı KDV Kanunu Madde 17:** Engellilerin eğitim, mesleki ve günlük yaşam ihtiyaçları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları KDV'den muaftır.
- **4458 sayılı Gümrük Kanunu Madde 167/12-a:** Engelli kullanımına mahsus eşyalar gümrük vergisinden muaftır.

C) EMEKLİLİK VE SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI

15. Erken Emeklilik Hakkı - Genel İlke

Engelli memurun erken emeklilik şartlarının belirlenmesinde belirleyici tarih 1 Ekim 2008'dir. Bu tarih, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe giriş tarihidir. Bu tarihten önce göreve başlamış olanlar 5510 sayılı Kanunun Geçici 4. maddesi (eski 5434 sayılı Kanun hükümlerine atf) uyarınca; sonra başlamış olanlar ise 5510 sayılı Kanunun 28. maddesi uyarınca emeklilik haklarını kazanır.

Çok önemli: Engelli memur, erken emeklilik için yaş şartına tabi değildir.

16. 1 Ekim 2008 Öncesi Göreve Başlayan Engelli Memur

Yasal Dayanak: 5510 sayılı Kanun Geçici Madde 4 (5434 sayılı Kanuna ilişkin geçiş hükümleri).

Bu tarihten önce engelli olarak göreve başlamış (yani göreve başladığı tarihte yüzde 40 ve üzeri engelli raporu olan) memurlar; engel oranına bakılmaksızın 15 yıl hizmet süresi ve 5400 prim günü ile emeklilik hakkı kazanır.

Görev sırasında engelli hale gelenler için emeklilik şartı, görev içinde alınan engel oranına göre belirlenir ve aşağıdaki 17. maddedeki esaslara benzer şekilde hesaplanır.

17. 1 Ekim 2008 ve Sonrası Göreve Başlayan Engelli Memur

Yasal Dayanak: 5510 sayılı Kanun Madde 28.

SGK Sağlık Kurulunca tespit edilen çalışma gücü kaybı oranına göre şartlar şu şekildedir:

Çalışma Gücü Kaybı	Sigortalılık Süresi	Prim Gün Sayısı
%60 ve üzeri	En az 15 yıl	En az 3600 gün
%50 - %59	En az 16 yıl	En az 4320 gün
%40 - %49	En az 18 yıl	En az 4680 gün
Göreve başlamadan önce malul (çalışma gücü kaybı %60+) ancak malulen emekli sayılmayan	En az 15 yıl	En az 3960 gün

Sendika Notu: SGK e-Devlet sisteminde hizmet dökümünüzde "Sigortalılık süresinde X yıla tabidir" ibaresinin görünmemesi, hak kaybına yol açmaz. Engelli memurların engellilik nedeniyle resen emeklilikleri söz konusu olamaz; isterlerse 65 yaşına kadar göreve devam edebilirler. Erken emeklilik başvurusu yapacaklarsa, başvuruyu mutlaka aktif görev sırasında yapmaları şarttır.

18. Malulen Emeklilik

Çalışma gücünde en az yüzde 60 kayıp olduğuna dair SGK Sağlık Kurulu raporu olan ve SGK'ya başvuru tarihinde en az 1800 gün ödenmiş primi bulunan memurlar malulen emekli olabilir.

Önemli ayırım: Erken emeklilik (engelli aylığı) ile malulen emeklilik birbirinden farklıdır. Erken emeklilikte yaş şartı aranmaz ve aylık genellikle daha yüksektir. Malulen emeklilikte erken emekliliğe göre daha az prim günüyle çıkış mümkün olabilir ancak aylık daha düşük olabilir. Hangisinin daha avantajlı olduğu kişiden kişiye değişir; SGK ile detaylı görüşme yapılması tavsiye olunur.

19. Engelli Çocuğu Bulunan Çalışan Anneye Prim Eklenmesi

Başkasının sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu bulunan çalışan annelerin, 01.10.2008 tarihinden sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir. Bu hak emeklilik süresini önemli ölçüde kısaltır.

20. Erken Emeklilik Başvuru Prosedürü

29. Memur, kurumuna (EGM Personel Dairesi Başkanlığı) dilekçe ile başvurur.
30. Kurum, dilekçeyi ve engelli sağlık kurulu raporunu SGK Kamu Görevlileri Emeklilik Daire Başkanlığına iletir.
31. SGK Sağlık Kurulu çalışma gücü kayıp oranını değerlendirir.
32. Şartlar uygunsa aylık bağlanır.

Vergi indirim belgesi şartı kaldırılmıştır. 1 Ekim 2008 öncesi veya sonrası fark etmeksizin, engelli memur ve sözleşmeli kamu personeli erken emeklilik için vergi indirim belgesi almak zorunda değildir.

D) DİĞER SOSYAL HAKLAR

21. Kamu Lojmanında Öncelik

Kamu lojman dağıtımında engelli memurlar engelli kontenjanı sayesinde öncelikli yerleşme hakkına sahiptir.

EGM Lojman Yönergesi Madde 15/4 "Personelin kendisi, eşi, çocukları ve bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinden, birlikte oturmaları kaydıyla yüzde elli (%50) ve üzeri engellilik oranı mevcut olanlara feragatli lojmanlardan yararlanmak istemeleri halinde öncelik tanınır."

22. Ücretsiz/İndirimli Seyahat

İkinci bölümde detaylandırılan kimlik kartı haklarının tümü engelli memur için de geçerlidir.

23. Sağlık Hizmetleri

Engelli memur, kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu yakınlarının sağlık giderlerinde - genel rejime ek olarak - bazı kolaylıklardan yararlanabilir (rehabilitasyon merkezi hizmetleri, medikal cihaz desteği vb.).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: HAKLARDAN YARARLANMA YOL HARİTASI - ADIM ADIM

Bu bölüm, yukarıdaki haklardan yararlanmak isteyen bir EGM personelinin somut olarak ne yapması gerektiğini, sıfırdan başlayarak, hiçbir bilgi varsayımı yapmadan anlatmaktadır.

ADIM 1: ENGELLİ SAĞLIK KURULU RAPORUNU ALIN

Nereye gidilir? Sağlık Bakanlığınca yetkilendirilmiş tam teşekküllü bir devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi veya üniversite hastanesi. (Özel üniversite hastaneleri bu kapsama dahil değildir.) Yetkili hastane listesi Sağlık Bakanlığının web sitesinde yayımlanır.

Ne yapılır? Hastaneye başvurarak "engelli sağlık kurulu raporu" almak istediğinizi belirtin. Hastane sizi gerekli branşlara yönlendirir. Her branş hekiminin değerlendirmesi sonrasında heyet raporunuzu sonuçlandırır.

Raporda dikkat edilecekler:

- Engel oranınız (yüzde olarak) net biçimde yazılı olmalıdır.
- Raporun süresi belirtilir. Bazı raporlar süreli, bazıları sürekli olabilir.
- Yetişkinler için "ağır engelli" veya "tam bağımlı engelli" ibaresinin bulunup bulunmadığı kontrol edilmelidir (refakat hakkı için kritik).
- Raporun e-Nabız ve Ulusal Engelli Veri Tabanı'na işlenmiş olması esastır.

ADIM 2: ENGELLİ KİMLİK KARTI ALIN

Nereye? İllerde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, ilçelerde Sosyal Hizmet Merkezleri veya e-Devlet üzerinden "ASHB - Engelliler İçin Kimlik Kartı Başvurusu" hizmeti.

Gerekli belgeler: Aslında e-Devlet üzerinden başvuru yapılırsa hiçbir belge istenmez. Şahsen başvuruda nüfus cüzdanı yeterlidir; rapor sistemde görünmüyorsa rapor ibrazı istenebilir.

Süre: Olumlu değerlendirme sonrası kart 7 iş günü içinde basılır ve adresinize iadeli taahhütlü posta ile gönderilir.

ADIM 3: KURUMUNUZA RESMÎ DİLEKÇE İLE BAŞVURUN

Şimdi hangi haklardan yararlanmak istediğinize göre kuruma - yani Emniyet Genel Müdürlüğüne - yazılı başvuru yapacaksınız. Her hak için ayrı dilekçe vermenize gerek yok; ama her birinin özel bir hukuki dayanağı olduğunu ve bunu dilekçenizde belirtmeniz işinizi kolaylaştıracağı unutmayın.

Vergi İndirimi İçin

Dilekçe nereye? Çalıştığınız birim aracılığıyla Personel Dairesi Başkanlığı'na. Kurum, dilekçenizi Gelir İdaresi Başkanlığı Merkez Sağlık Kurulu'na iletir.

Eklenecek belgeler:

- Engelli sağlık kurulu raporunun aslı veya onaylı sureti.
- Kimlik fotokopisi.
- Çalıştığınızı gösterir hizmet belgesi (kurum içi düzenlenir).

Sonuç: Kurul derecenizi belirler. Olumlu cevap üzerine indirim maaş bordronuza otomatik yansır. Geçmişe dönük başvuru genellikle yapılamaz; bu yüzden raporu alır almaz başvurmak hak kaybını önler.

Gece Nöbeti / Vardiya / Fazla Mesai Muafiyeti İçin

Dilekçe nereye? Doğrudan birim amiriniz, suretiyle EGM Personel Dairesi Başkanlığı'na.

"657 sayılı DMK Madde 101 hükmü uyarınca, isteğim dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevlendirmesi yapılmaması; engellilik durumum nedeniyle fazla mesai uygulamasından muaf tutulmamı arz ederim."

Eklenecek belge: Engelli kimlik kartı fotokopisi veya engelli sağlık kurulu raporu.

Kurumun yükümlülüğü: Bu talep kabul edilmek zorundadır. "Personel azlığı", "hizmet zorunluluğu" gibi gerekçeler hukuki dayanaktan yoksundur. Reddedilirse veya yanıtız bırakılırsa, 60 gün içinde idare mahkemesinde iptal davası açılabilir.

Engel Durumuna Uygun Çalışma Yeri ve Esnek Mesai İçin

Dilekçe nereye? Birim amiri vasıtasıyla mülki amire (taşrada Vali / Kaymakam) veya merkezde üst yöneticiye.

"Engellilik durumum (raporda belirtilen tanı) nedeniyle 657 sayılı DMK Madde 100 ve Engelli KPSS Yönetmeliği Madde 16 uyarınca; çalışma saatlerimin engel durumuma uygun belirlenmesini ve görevimin gereği yardımcı araç-gereçlerin temin edilmesini talep ederim."

Tayin (Yer Değişikliği) İçin

Dilekçe nereye? Personel Dairesi Başkanlığı'na.

"657 sayılı DMK Madde 72/5 ve Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik Ek Madde 3 uyarınca, engellilik durumumdan kaynaklanan gerekçelere dayalı olarak (..... ili / ilçesine) atanma talebimin değerlendirilmesini arz ederim."

Eklenecek belgeler:

- Engelli sağlık kurulu raporu.
- Engelli kimlik kartı fotokopisi.
- Tayin istenen yerin engellilik tedavisi/bakımı için neden uygun olduğunu gösterir destek belgeler (tedavi gördüğünüz hastane raporları, eşin/çocuğun bakım gerekçeleri vb.).

Önemli not - EGM'deki uygulama gerçeği: EHS yönetmeliğinin polis memurları için kendine has düzenlemeleri olsa da; sivil personelin yer değiştirmesi 657 sayılı Kanun ve genel yönetmelik

hükümlerine tabidir. Engelli sivil personelin tayin talepleri, "kısıtlayıcı hükümlere tabi olmaksızın" karşılanmak zorundadır. Talebin reddi halinde idari yargı yolu açıktır.

Engelli Yakını İçin Atanma Talebi (Ek Madde 39)

"657 sayılı DMK Ek Madde 39 uyarınca, hayatını başkasının yardım veya bakımı olmadan devam ettiremeyecek derecede engelli olan (eşim/çocuğum/kardeşim)'in (..... ili / ilçesinde) eğitim-öğretim alacağını gösterir özel eğitim değerlendirme kurulu belgesi ekte sunulmuş olup; söz konusu mahalde durumuma uygun boş kadroya atanma talebimin değerlendirilmesini arz ederim."

Erken Emeklilik İçin

Dilekçe nereye? EGM Personel Dairesi Başkanlığı.

"5510 sayılı Kanun (Geçici 4 / Madde 28, hangisi geçerliyse) uyarınca, engellilik durumumdan kaynaklanan emeklilik hakkımdan yararlanabilmek için engelli sağlık kurulu raporumun SGK Kamu Görevlileri Emeklilik Daire Başkanlığına gönderilerek değerlendirilmesini ve emeklilik işlemlerimin başlatılmasını arz ederim."

Çok önemli: Bu dilekçeyi görevdeyken vermek şarttır. Görevden ayrıldıktan sonra memur statüsünden erken emeklilik mümkün değildir.

ADIM 4: BAŞVURULARI TAKİP EDİN, RED HALİNDE DAVA AÇIN

Kurumlar başvurulara 60 gün içinde cevap vermek zorundadır (2577 sayılı İYUK). Bu sürenin sonunda cevap verilmemişse zımni ret doğmuş sayılır. Reddedilen veya zımnen reddedilen başvurular için 60 gün içinde idare mahkemesinde iptal davası açılabilir.

Sendika Notu: EGM bünyesindeki üyelerimiz, başvurularının reddi veya cevapsız bırakılması halinde Emniyet Teşkilatı Sendikası Hukuk ve Mevzuat Komisyonu'na başvurarak hukuki destek talep edebilirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM: KURUMLARIN UYMASI GEREKEN İŞ VE İŞLEMLER

Bu bölüm, idari amirler ve kurum personeli için yol göstericidir. Engelli personelin başvurusu kuruma ulaştığında uygulanması gereken esaslar şunlardır.

Kurumun Birincil Yükümlülükleri

33. **Ayrımcılık yasağı:** 5378 sayılı Kanun Madde 4 ve 14 uyarınca, doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. İşe başvuru, alım, çalışma süreleri ve şartları, istihdam sürekliliği, kariyer gelişimi, sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları dâhil olmak üzere istihdamla ilgili hiçbir hususta engelliliğe dayalı ayrımcı uygulamada bulunulamaz.
34. **Makul düzenleme yapma yükümlülüğü:** Çalışan veya iş başvurusunda bulunan engellilerin karşılaşabileceği engelleri ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler ve makul düzenlemeler kurum tarafından yapılmak zorundadır.
35. **Erişilebilirlik:** Çalışma yerleri ve eklentileri engelli personelin erişebilirliğine uygun hale getirilmek; gerekli yardımcı ve destekleyici araç-gereçler temin edilmek zorundadır.
36. **Engellilik durumunu kaydetme:** Personelin engelli olduğunun belgelenmesi halinde, özlük dosyasına bu durum işlenir; çalışma şartları buna göre düzenlenir.
37. **Gece nöbeti ve vardiya yazımında muafiyetin uygulanması:** Engelli personelin nöbet ve vardiya listelerinden - kendisi yazılı talepte bulunmadıkça - çıkarılması zorunludur.
38. **Vergi indirim ve emeklilik başvurularını süratle ilgili kuruma iletme:** Kurum, personelin bireysel başvurusunu kabul edip ilgili kuruma (GİB veya SGK) iletmek zorundadır. Başvurunun "uygunsuz görülüp" iletilmemesi yetki dışındadır.
39. **İdari izinlerin tanınması:** Engelliler Haftası ve Dünya Engelliler Günü gibi tarihlerde - ayrıca talep aranmaksızın - engelli personel idari izinli sayılır. Listeler önceden hazırlanır; mesai bildirimine buna göre yapılır.
40. **Engelliye engelliliğini artırıcı işlerde çalıştırmama:** Engelli personel, engel durumunu ağırlaştıracak veya yeni engel doğuracak işlerde çalıştırılmaz.

Engelli Kimlik Kartının Kurum Nezdinde Yeterliliği

Bu bölümün özüdür ve özellikle birim amirlerinin dikkatine sunulmuştur:

Engelli kimlik kartı, engelli sağlık kurulu raporunun yerini tutmayan ancak raporun varlığını ve içeriğindeki engel oranı/durumunu kanıtlayan resmî bir belgedir. Kart, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının veri sistemine kayıtlı ve geçerli bir rapora dayanılarak düzenlenmiştir.

Pratik anlamı:

- Gece nöbeti / vardiya muafiyeti talebinde kimlik kartı yeterlidir.
- Fazla mesai muafiyeti talebinde kimlik kartı yeterlidir.
- İdari izin uygulamalarında kimlik kartı yeterlidir.
- Erişilebilirlik düzenlemeleri talebinde kimlik kartı yeterlidir.

- Yıllık izinde öncelik talebinde kimlik kartı yeterlidir.

Bu işlemlerde personelden ayrıca sağlık kurulu raporu istenmesi - kart sistemde geçerli görünüyorsa - gereksiz bir bürokratik yüküdür ve hak kullanımını geciktirir.

İstisnai durumlar (raporun aslının istenmesinin makul olduğu işlemler):

- Vergi indirim başvurusunda (GİB Merkez Sağlık Kurulu tarafından rapor üzerinde derece tespiti yapılır).
- Erken emeklilik başvurusunda (SGK Sağlık Kurulu rapor değerlendirmesi yapar).
- ÖTV istisnası başvurusunda (Gümrük idaresi rapor inceler).
- Tayin başvurularında - tedavi/bakım gereçleri için rapor ekleri ve tıbbi belgeler de istenebilir.

Sonuç: Birim amirleri ve personel işleri görevlileri, kart geçerliyse personelden tekrar tekrar rapor istememeli; kart üzerinde belirtilen engel durumunu/oranını ve geçerlilik süresini esas almalıdır.

Süreler

- **Başvuruların cevaplandırılma süresi:** 60 gün (2577 sayılı İYUK).
- **Tayin başvurularının değerlendirme süresi:** Atama dönemine göre değişmekle birlikte, mazerete dayalı (engellilik durumu) başvurular dönem beklenmeksizin ele alınır.
- **Vergi indirim başvurusu:** Kurul süreci genellikle 1-3 ay içinde sonuçlanır.

ALTINCI BÖLÜM: SENDİKAMIZIN TUTUMU VE ÜYELERİMİZE NOTLAR

Emniyet Teşkilatı Sendikası olarak, EGM bünyesinde görev yapan engelli sivil personelin ve engelli yakını bulunan personelin haklarının kâğıt üzerinde kalmaması için mücadele etmeyi temel görevlerimizden biri sayıyoruz.

Bu rehberin amacı, bireysel hak takibinin yanı sıra, kurumsal düzeyde de uygulama birliğinin sağlanmasıdır. Üyelerimiz, yukarıda anlatılan dilekçe örneklerini kullanırken karşılaştıkları her türlü sorun için sendikamızın Hukuk ve Mevzuat Komisyonu'na başvurabilirler.

Engelli kamu personelinin sorunlarını izlemek, mevzuat tekliflerinde bulunmak ve bireysel mağduriyetlerin giderilmesini takip etmek üzere faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz.

Önemli Hatırlatma: Bu rehberde sunulan bilgiler, yayım tarihi itibarıyla yürürlükte olan mevzuata dayanmaktadır. Mevzuat değişiklikleri ve bireysel durumlar farklılık arz edebileceğinden, üyelerimiz somut bir hak talebi öncesinde sendikamızla irtibata geçerek güncel bilgi almalıdır. Bu yazı, hukuki danışmanlık niteliğinde değildir; bilgilendirme amaçlıdır.

Emniyet Teşkilatı Sendikası
Alptekin KIZIKLI-Genel Sekreter

Atatürk Mahallesi Onur Caddesi No:8/2 Sincan/Ankara
info@emniyet.org.tr - www.emniyet.org.tr